

Romák az államigazgatásban

Bízom a közös munka eredményében

Dr. Hegyesiné Orsós Éva. A név sokaknak ismerősen cseng. Pályáját három diplomával a szociális szférában kezdte. 1988-ban megszervezte a Szociális és Egészségügyi Minisztérium Lakossági Kapcsolatok Osztályát melynek 1990-ig vezetője volt. Ezt követően a szociálpolitikai szakértő lett. 1995-től felmentéséig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke volt. Jelenleg a Szociális és Családügyi Minisztérium helyettes államtitkára.

– Mi az Ön pontos feladata a minisztériumban?

– Szociálpolitikai helyettes államtitkár vagyok, három főosztályt felügyelek, a nyugdíjbiztosítási és az időügyi főosztályt, ami az utóbbi korosztállyal kapcsolatos kormányzati feladatok koordinációjával is foglalkozik. E minőségemben vagyok a Miniszterelnök úr által vezetett Időügyi Tanács titkára. A második főosztály újonnan alakult, a társadalmi esélyegyenlőségekkel foglalkozik. A feladata egyrészt a romák helyzetének javítása, szociális és egészségügyi gondjainak megoldása, enyhítése érdekében programok kezdeményezése, befogadása (ide tartoznak például a válságkezelő-, a föld- és modellprogramok), a működő jó gyakorlatok összegyűjtése. Másrészt feladatuk a hatályos jogszabályok, a már meglévő törvények, a törvénymódosítások romákra gyakorolt hatásának elemzése. Tehát programokat vezetünk, elemzéseket végzünk, ajánlásokat fogalmazunk meg a nagy rendszerek számára.

– Melyek azok a programok, amelyeket mindennél előbbre sorol?

– A legfontosabbak számomra azok az ajánlások, amelyeket minisztériumunk készített el a kormány közpétávú programjához. Noha nem került még elfogadásra ez az intézkedési csomag, a minisztérium a munkatervében máris szerepelteti ezeket a feladatokat. Sőt, nem csak szerepelteti, hanem költségvetési forrásokat is biztosított megvalósításukra. Ebből következően, idén elindul ez a munka. Különösen fontosnak tartom, hogy olyan programokról van szó, amelyek mérsékelhetik a szegénységet. Szeretném kiemelni azokat a programokat, melyeket két kistélepülésen, Bátorterenyén és Inárcson valósultak meg, többek között a minisztérium támogatásával.

– Mit tartalmaztak ezek a programok?

– A cigány kisebbségi önkormányzatok kezdeményezték a szociális szolgáltatások átalakítását a településeken. Megkeresték az ott lakó idősebb romákat és felmérték milyen segítséget igényelnének. Elsősorban ebédkiszállításra, szabadidős programokra, egészségügyi szolgáltatásokra gondoltak. A válaszokból kiderült, hogy a településen élő romák – különösen az idősebbek – hosszú idő óta nem vettek részt a például szűrővizsgálatokon. A rendszer átalakításával, az orvosi látogatásokkal jelentősen megváltozott a helyzet. Ma már több százan veszik igénybe ezeket a szolgáltatásokat. Szükség lenne egy olyan klubhely-

segre, ahol az emberek szervezett és spontán körülmények között leülhetnek beszélgetni egymással, ez is nagyban hozzájárulna ugyanis egymás jobb megértéséhez. Azt gondolom, hogy a közeljövőben egyre több hasonló jellegű programnak kell születnie, és nemcsak az idősellátás területén. Szeretnénk, ha a családok is mind több szolgáltatást vehetnének igénybe. Olyanokat, amelyeket a családsegítő központok, gyermekjóléti központok nyújtanak például.

– Ön szerint mennyire lehet szétválasztani a szegénység mérséklésének feladatát a magyarországi romák integrációjától?

– Van, amikor szét kell választani és van, amikor nem. A szaktárcánk egy sor olyan feladatot lát el, amelynek célja a szegénység mérséklése. A szegénység mérséklése, a társadalmi kirekesztődés megakadályozása származástól függetlenül, mert a szegények között vannak romák és nem romák is. Ilyen intézkedésünk volt a családi pótlék emelése vagy a méltányossági nyugdíj-emelés intézményének a visszaállítása. Úgy gondolom, hogy ezek az intézkedések a romák számára rendkívül fontosak, hiszen jelentős részükre jellemző a szegénység. Ugyanakkor, ha a szegények körében a romák a legszegényebbek, akkor annak más oka is kell, hogy legyen. Szerintem ez a hátrányos megkülönböztetéssel van összefüggésben. Ép-

pen ezért olyan programjaink is vannak, amelyek célja az előítéletektől mentes magatartás kialakítása. Erre nagyon nagy szükség van a szociális és egészségügyi szférában is. Vannak esetek, mint például a családi pótlék emelése, amikor nem tettünk különbséget.

– **Az új kormány felállásával szinte egy időben, számos minisztériumban kaptak vezető beosztást, s lehetőséget is roma szakemberek, hogy képviseljék a cigányok érdekeit. 1995-ben Ön volt az első, aki közigazgatásban szerzett gyakorlat után bekerült a kormányba, hiszen címzetes államtitkár lett. Ön szerint mennyire**

képesek ezek a szakemberek érdemben képviselni a cigányságot?

– Ma, ha körülnézek az államigazgatásban, a különböző posztokon több roma ember van, s ez nagyon jó. Nyugodtan mondhatom kollegáimról, barátaimról van szó, mindegyiküket ismerem. Sokan a civil szférából, sokan más területekről kerültek jelenlegi beosztásukba. Nagyon nagy felelősség hárul rájuk, magasak az elvárások velük szemben. Egyszerre kell tanulniuk és teljesíteniük. Mégis bizakodó vagyok a közös munka eredményességében.

A romáknak integrálódni kell

Soha nem fordult még elő, hogy egy cigány származású szakember bármelyik kormányban olyan felelősségteljes posztot töltsön be, mint jelenleg Teleki László országgyűlési képviselő. A Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkáraként, a hazai cigányság integrációjával foglalkozik. Nagykanizsán a helyi cigány kisebbségi önkormányzat elnökeként is tevékenykedik. Teleki Lászlót eddigi munkájáról, jelenlegi feladatairól, terveiről kérdeztük.

– **Miként került a nagypolitika közelébe, s miért éppen az MSZP képviselője lett?**

– 2001 decemberében, amikor nyilvánvalóvá vált a Lungo Drom és a Fidesz közötti választási együttműködés, megkerestek az MSZP-től, hogy vállalnám-e a szereplést a párt országos listáján. Egy hónappal később mondtam igent erre az egyébként igen megtisztelő felkérésre, s így lettem képviselőjelölt, majd országgyűlési képviselő. Igazából nem tudtam még, hogy mit vállaltam el, de nem bántam meg döntésemet és remélem ezzel így lesznek mások is.

– **Honnan jött államtitkár úr a közigazgatásba, s milyen tapasztalatokat szerzett eddig?**

– Nagykanizsáról jöttem, ahol 1995 óta vagyok helyi cigány kisebbségi képviselő, annak előtte a Cigányok Kulturális Szövetsége kanizsai szervezetét vezettem. Az elmúlt években a megyei és a városi közelet, politika szinte minden területén – ahol a cigánysággal foglalkoztak – megfordultam. Már 1990-ben szószóló voltam, 1994-ben, 1998-ban és 2002-ben is a Nagykanizsai CKÖ képviselője, egyben elnöke lettem. 1998-tól négy évig a települési önkormányzatnak és a Zala megyei Közgyűlésnek is tagjává választottak. 1999 januárjától pedig az Országos Cigány Önkormányzat tagja és alelnöke voltam.

– **Politikai államtitkárként mi a pontos feladata?**

– Hosszasan lehetne erre válaszolni, de talán a lényeg egyetlen mondatban is összefoglalható: a fő feladatomban; a magyarországi cigányság integrációjának felgyorsítása és ez minden területre érvényes, ami a roma társadalmat érinti, hiszen emiatt került a Miniszterelnöki Hivatalhoz a Roma Ügyekért Felelős Politikai Államtitkárság, és emiatt lettem kinevezve ennek élére.

– **A jelenlegi kormány tervbe vette, hogy egyes minisztériumokba cigány referenseket nevez ki, Ön szerint mi ennek a döntésnek a jelentősége?**

– Elsősorban azért volt erre szükség, mert – minden ellenkező híreszteléssel szemben – a magyarországi cigányok között is vannak olyan szakemberek, akik képe-

sek megfelelni egy szakminisztériumi munkának. Amikor ilyen magas szinten elfogadjuk magunkat, akkor más helyeken is sikerrel járhatunk. A másik igen fontos tényezője ennek az intézkedésnek, hogy a kormány hatályban levő középtávú intézkedési csomagterve megvalósításában sokkal többet tudnánk és tudunk tenni, ha a különböző tárcáknál minél több cigány származású szakember vesz részt ebben a folyamatban.

Ez persze nem jelenti azt, hogy eddig azért nem történt előrelépés, mert romák ilyen magas politikai szinten nem vettek benne részt. A mi elképzelésünk csupán annyi, hogy a szakmai gondolkodást meg kell erősíteni a hiteles és hozzáértő cigány személyek, politikusok bevonásával, így közelebb kerülünk a hazai cigánysághoz, és jelentősebb sikereket érhetünk el.

– **Mely minisztériumokban dolgoznak már cigány referensek?**

– Nemrégiben a kancelláriaminiszterrel áttekintettük a jelenlegi helyzetet, két minisztérium – a Belügyminisztérium és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma – kivételével, minden, a romák integrációja szempontjából jelentős területen dolgoznak már referensek, vagy biztosok.

– **Mi tartalmaz a kormány középtávú intézkedési csomagja?**

– Korábban meghatározott programok szerepeltek a szaktárcáknál. Amikor elkezdjük a munkát, a koráb-

biaktól eltérő elgondolással állunk a feladathoz. Mi nemcsak a cél- és feladat-meghatározást tekintjük fontosnak, hanem a felelősök meghatározását, és különösen a kivitelezés rendszerének szabályozását is. Ez azt is jelenti, hogy a helyi szinteken is meg kell teremteni a lehetőséget a fogadásra. Minden egyes szaktárca tehát, rendelje oda a feladat mellé, a felelőst és a szükséges pénzforrásokat! Így lesz teljes a kép, így válik láthatóvá és kézzel foghatóvá mindenkinek az intézkedési csomag. Jelen pillanatban a program első tervezete készült el.

Elmondható, hogy EU konform programot készítettünk, amely illeszkedik a Kormány programjához is és a Nemzeti Fejlesztési Tervhez is.

Több a román társadalmi integrációja szempontjából fontos területet is érint: így a települések felszámolását, a lakókörnyezetek megreformálását. A fő cél és nekünk ezen kell lennünk, hogy már a lakhatásnál is megteremtjük az egyenlő esélyeket. Ezen túlmenően ez a csomag foglalkozik az oktatási, valamint a foglalkoztatási szegregációval. Nem tehetjük meg, hogy becsukjuk a szemünket ezekben a kérdésekben. Nagyon fontos részei a csomagnak az egészségügyi prevenciók tervei, intézkedések. A program komplex, egymásra épülő és egymással összefüggő elemei a cigányság szinte teljes életére, élethelyzetére fókuszál, egyértelműen az integrációt segíti elő. Számomra ez a legfontosabb.

– Nem vezethetnek-e ezek az – amúgy kedvező – intézkedések esetleges újabb szegregációhoz?

– Nagyon szeretnénk, ha a magyarországi cigányság a mi elénképzelésünk szerint előnyösebb helyzetbe jutna, de nem szeretnénk semmiféle szegregációt. Így azt sem, amely az intézkedések kapcsán, a helyi településeken jelentkezne. Ennek megoldásaként, mi általánosítjuk ezt a kérdést. Úgy kell megfogalmazni, tehát ezt a középtávú csomagtervet, hogy ne csak a cigányságról szóljon. Szóljon azokról a többségi társadalomhoz tartozó szegényekről is, akik hasonló módon vannak kizárva a foglalkoztatás, az egészségügy és az oktatás világából. Mi egy olyan sokrétű programon dolgozunk, amely ugyanúgy érinti a cigány társadalmat, mint a nem cigányokét is. Ehhez keresünk pénzforrásokat és felelősöket.

– Visszatérve a referensekre és a középtávú csomagra. Az országgyűlésben elfogadták a 2003-as költségvetést. Imént felelősökről és pénzforrásokról beszélt. Mekkora összeggel gazdálkodhatnak azok a referensek, akiket csak most neveznek majd ki?

– Az valóban igaz, hogy a költségvetésre pont került, ám a fejezetekben, a szaktárcaikon belül meg vannak azok a források, amelyekből fedezhetőek a feladatok költségei. Például itt a Miniszterelnöki Hivatalon belül az államtitkárság pénzügyi háttéréről mi egyeztettünk. Nem véletlenül küldtük ki már a középtávú intézkedési csomagterv – ha lehet ilyet mondani – „nulladik” változatát. Ebben megfogalmaztuk, hogy mindegyik tárca különítsen el a saját pénzügyi forrásaiból azokra az ügyekre, amelyeket 2003-ban szeret-

nénk megvalósítani. Ezzel a lépéssel is megkönnyítettük a referensek és a miniszteri biztosok dolgát, függetlenül attól, hogy mikor álltak, állnak munkába.

– Lehet arról tudni, hogy kik ezek a referensek és mely minisztériumokban dolgoznak?

– A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban *Osztolykán Ágnes* és *Csik Tamás*, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumban *Dunai Irén*, *Szirmai István*, az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban *Szirmai Istvánné*, és *Zámbó Gyula*, az Oktatási Minisztériumban *Bernáthné Mohácsi Viktória* miniszteri biztosként dolgozik. Az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztériumban ugyan nincs referens, de *Hegyesiné Orsós Éva* helyettes államtitkárként arra is ügyel, hogy a román integrációs törekvései támogatást kapjanak a szociális területen is.

– Politikai államtitkárként mennyire koordinálja Ön a referensek munkáját?

– Mindenkinek meg kell hagyni a szuverenitását, ugyanakkor, a sarkalatos ügyekben a folyamatos egyeztetés megtörténik közöttünk. A középtávú csomaggal kapcsolatos egybehangolása természetesen ezek közé tartozik. Nem szeretnénk, hogy mi mondjuk meg a minisztériumi szakembereknek, hogy miként kell cselekedniük. Mi csak irányelveket fogalmazunk meg, és az említett szakemberek döntenek el, hogy ezek mentén miként és kikkel kívánnak dolgozni.

– Mostanában azzal van tele a magyar sajtó, hogy a politikai kettészakadás a hazai cigányságon belül is megtörtént. Példa lehet erre az Országos Cigány Önkormányzat megválasztása körül kialakult jogi hercehurca. Önnek mi a véleménye erről a helyzetről?

– Véleményem szerint nem lehet egyértelműen kettéosztani a hazai cigányságot. Például én államtitkárként, nem csak az egyik oldalt, hanem az egész cigányságot képviselem. Félreértés ne essék, nem egységet kell mutatnunk, hanem – mivel ugyanazt kell elérnünk –, együtt kell működnünk. Remélem mások is így érznek.

Mi, románok úgy gondolkodjunk és cselekedjünk, hogy a magyarországi roma társadalomért dolgozunk. Nem szabad elfeledkezni az erős civil szféráról sem, amely jelentősen képes a döntéshozatalokat is befolyásolni. Nagyon komolyan gondolom, hogy az OCÖ választások után egyfajta roma társadalmi békének kell létrejönnie a különböző cigány csoportok közt, hogy a megosztottságot csökkentsük. Ettől kezdve sokkal könnyebb lehet bármilyen programot elindítani, végrehajtani. Számomra a legfontosabb az oktatás, ám ezt szorosan kiegészítve a foglalkoztatással, mert amíg nincs megfelelő munkafeltétel, nem lehet komoly oktatásfejlesztésről sem beszélni. Mindezek mellett nagy szükség van az egészségügyi programok végrehajtására is, mert ha nem vagyunk egészségesek, nem tudjuk biztosítani sem magunknak, sem gyerekeinknek a fejlődéshez szükséges dolgokat, akkor bármit tehetünk, nem lesz előrelépés.

Ez az én ars poeticám.

Kende Tünde Anna